اخلاق و تاریخ پزشکی، اسفند ۱۳۹۵، دورهی نهم، شمارهی ۶ ص ۶۰-۴۸

مروری بر سیر تکاملی و چالشهای توسعهی نقش در پرستاری

شمسا احمديان'، جميله مختاري نوري*

تاریخ دریافت: ۹۵/۱۲/۲۲

تاریخ پذیرش: ۹۶/۵/۷

تاریخ انتشار: ۹۶/۵/۲۵

مقالهي مروري

چکیدہ

توسعهی نقش پرستار در پاسخ به چالش سیستم سلامت در برقراری تعادل بین منابع و تقاضای بهداشتی جامعه ایجاد شده است. هدف این مطالعهی مروری، بررسی سیر تکاملی توسعهی نقش پرستار و چالشهای تجرب شدهی متعاقب آن در عرصهی جهانی است.

در این مطالعه جستوجو در منابع الکترونیک با کلید واژههای انگلیسی "نقش پرستار" و "توسعهی نقش" بهصورت ترکیبی و مجزا، تا سال ۲۰۱۵ انجام شد. اطلاعات لازم از مقالاتی که با موضوع ارتباط بیشتری داشتند استخراج شد. بر اساس نتایج، دو رویکرد مطرح در توسعهی نقش پرستار توصیف شد. Extension که مربوط به پیشروی در قلمرو و وظایف سنتی پزشکان بوده است و Expansion که دلالت بر انبساط نقش پرستار در درون مرزهای آموزش پرستاری، تئوری و عمل دارد. در بسیاری از کشورها متعاقب اجرای این رویکردها علیرغم کمبودی که وجود داشته و بهدلیل افزایش حجم کار پرستاران، ضرورت استفاده از کارکنان با

توسعهی نقش پرستار در ایران پیشرفت قابل توجهی نداشته است؛ با این حال، بهدلیل کمبود نیروی پرستاری، واگذاری کار پرستاران به ردههای پایینتر مطرح و مورد بحث واقع شده است. در کشور ما زیر ساخته ایی همچون صدور مجوز صلاحیت حرفهای و تصمیمگیری بر مبنای دادههای فراگیر از پایش تأثیر تغییرات انجام شده بر کیفیت مراقبتها فراهم نیست. بنابراین، از نظر اخلاقی، تصمیمگیری در مورد اجرای هر نوع تغییر در حرفهی پرستاری مطابق با الگوی سایر کشورها که زمینهی کاری و فرهنگ سازمانی متفاوتی نیز دارند باید با در نظر گرفتن همهی ابعاد حرفهای و بسیار دوراندیشانه انجام پذیرد.

واژگان کلیدی: نقش پرستار، توسعهی نقش، رده بندی مهارتی، تصمیم گیری اخلاقی، پرستاری حرفهای

ا دانشجوی دکترای پرستاری، دانشگاه علوم پزشکی بقیه الله، تهران، ایران.

۲ دانشیار، دانشکده پرستاری، دانشگاه علوم پزشکی بقیه الله، تهران، ایران.

* **نویسنددی مسؤول**: تهران، خیابان شیخ بهایی، دانشگاه علوم پزشکی بقیه الله، کدپستی: ۱۷۶–۱۹۵۷ ، تلفن: ۲۱۲۲۱۲۷۲۳ ،

Email: jamilmokhtari@yahoo.com

مقدمه

درسالهای اخیر، تغییرات اجتماعی از جمله سبک زندگی، سطح اطلاعات افراد، نوع بیماریها و پیشرفت در علم پزشکی، همه موجب تغییر در انتظارات افراد از نحوهی ارائهی خدمات بهداشتی-درمانی شده است (۱). از پرستاران نیز بهعنوان اعضای مهم نظام بهداشت و درمان، انتظار میرود تا در مقابل نیازهای در حال تغییر و رو به افزایش جامعه پاسخگو باشند (۲). بدیهی است که این پاسخگویی، مستلزم ایفای نقشهای پرستاری بر اساس استانداردهای حرفهای و توسعهی آن همگام با تغییرات و نیازهای جامعه است.

در کشور ما شاخص های استانداردهای حرفهای پرستاری، با تکیه بر نقشهای پرستار تدوین شدهاند. بهعنوان پیشفرض، چهار نقش عمده در حرفهی پرستاری شناسایی و تعيين شده است كه شامل: متخصص باليني، أموزش دهنده، مدیر و پژوهشگر است. متخصص بالینی، نقشی اساسی برای پرستاری است و نقش های دیگر در این حرفه، برای حفظ و حمایت این نقش هستند. در استانداردهای حرفهای پرستاری بر اساس موقعیت و سطح مهارت، یک یا چند نقش برای هر پرستار بالینی متصور شده است (۳)؛ اما مطالعات انجام شده در ایران نشان دادهاند که پرستاران در ایفای نقش های حرفهای خود موفق نبودهاند (۴، ۵) در یک مطالعه عواملی همچون کمبود کارکنان پرستاری، بار کاری زیاد، کمبود زمان، فقدان مدیریت،تعارض و ارتباطات ضعیف، شفاف نبودن مرزها و نقش های ارائهدهندگان خدمات و فقدان منابع آموزشی بهعنوان عوامل مؤثر بر ايفای نقش های حرفهای پرستاران شناسایی شدهاند (۲). از میان این عوامل، کمبود پرستار در سالهای اخیر در عرصهی حرفهای بسیار مورد بحث بوده است.

تامین نیروی انسانی کافی در بالین بیماران، به اصلیترین دغدغهی مدیران سلامت تبدیل شده است (۶). در شرایط

فعلى، بيمارستانهاى ايران با كمبود پرستار و بحران منابع انسانی مواجهند(۷)؛ اما با وجود این مشکل، نمی توان نسبت به پاسخگویی به نیاز جامعه بیتفاوت بود. بنابراین، سیستمهای ارائهی خدمات بهداشتی باید برای پاسخگویی به انتظارات جامعه و آمادهسازی نیروی انسانی خود، ضمن اطمینان از ایفای نقش های حرفهای، نقش ها و وظایف جدیدی را نیز متناسب با نیاز جامعه تعریف کنند(۱). علاوه بر این، تقاضا در محیطهای مراقبتی و بهداشتی در سراسر دنیا افزایش یافته است و با وجودی که سیستمهای سلامت در برقراری تعادل بین منابع و تقاضای بهداشتی جامعه با چالش مواجه شدهاند؛ توسعهی نقش در پاسخ به همین تقاضا در حرفهی پرستاری ایجاد شده است(۸). از طرفی، تغییرات متعدد در فرایندهای نظام بهداشت و درمان موجب افزایش مسؤولیتها و مسائل مالی شده است و توسعهی پرستاری و ايفای نقش بهعنوان يک تخصص حرفهای مي تواند موجب موفقیت پرستاران در امور برنامهریزی، مدیریت و پیشگیری از افزايش هزينهها شود. همچنين، افزايش كيفيت مراقبت و امنیت بیمار ایجاب میکند که پرستاران برای کسب و تداوم شایستگیهای خود در عرصهی خدمات بالینی وارد عمل شوند(٢).

در همین راستا، نظریه پردازان پرستاری در اواخر سال ۱۹۷۰ تا اوایل سال ۱۹۸۰ ، حرکتی را برای تعیین نقش پرستاران از آنچه انجام میدهند به آنچه پرستاری باید باشد؛ آغاز کردند و آن را مرحلهی دانش عملی یا رویهای ^۱ نامیدهاند. این حرکت، پرستاری را از یک زمینهی وابسته و موقعیت واکنشی، به یک زمینهی مستقل و عملکردی تبدیل کرد و تغییراتی در حوزهی اجزای اولیه و رایج پرستاری همچون نقشها، عملکردها و مددجو ایجاد کرد (۹). در سالهای اخیر

¹ Procedural Knowledge

نیز در مقالات پرستاری و رسانهها بحثهای مستمری در مورد جنبههای مختلف توسعهی نقش پرستاران در موقعیتهای جاری مراقبتهای بهداشتی و درمانی جهان وجود داشته است. در کشورهایی همچون انگلستان، اسپانیا، لهستان و کانادا، با توجه به افزایش مداوم توسعهی نقش پرستار بالینی و به تبع آن واگذاری کار پرستاری به دستیاران¹، این مباحث از طریق نتایج تجربی و گفتمان ارتقا یافته این بحثها در مجامع علمی و حرفهای جاری شده است. بسیاری از کشورهای جهان که در زمینهی توسعهی نقش پرستار پیشرو بودهاند؛ در مقالات منتشر شده به نقد و تحلیل بهره برداری از این تجربیات، با استفاده از مرور مطالعات به بررسی جوانب مختلف توسعهی نقش پرستار و چالشهای احتمالی پیش رو در عرصهی حرفهای پرداخته شود.

روش کار

در این مطالعه ی مروری، جست وجو در منابع الکترونیک PubMed, Science Direct, Scopus, Ovid, Google با کلید واژههای انگلیسی نقش پرستاری^۲ و توسعه ی نقش^۳ به صورت ترکیبی و مجزا، بدون محدودیت زمانی تا سال ۲۰۱۵ انجام و منجر به شناسایی ۳۰ مقاله شد. تعداد ۱۲ مقاله که با موضوع ارتباط بیش تری داشتند انتخاب و اطلاعات لازم از آنها استخراج شد.

نتایج نتایج حاصل از مرور مطالعات در سه بخش موضوعی ذیل دستهبندی شدند:

اهداف و زمینههای توسعهی نقش پرستار

در مطالعات گذشته در مورد نقش سنتی پرستار، عنوان متصدی وظیفه بودن و وابسته بودن در انجام وظایف اطلاق

- ¹ Assistants
- ² Nursing Role
- ³ Role Development

شده است. همچنین، در این مطالعات واکنشهای حرفهای به این موضوع که پرستاران فعالیتها و مهارتهای پایه و تخصصی شان را باید در پاسخ به دستور پزشکان و در یک مدل مراقبت پزشکی انجام دهند؛ مطرح شده است (۱۰–۱۲). بهعبارت دیگر، افزایش استقلال حرفهای نیز یکی از اهداف برنامههای توسعهی نقش در پرستاری بوده است.

در بسیاری از کشورهای جهان، با هدف ارتقای ارائه ی خدمات سلامت، در نقشهای حرفههای سلامت از جمله پرستاران بازنگری شده است (۱۳). نقشهای پرستار حرفهای از ارائه مراقبت به بیماران به سمت برنامههای پیشگیری، ارتقای بهداشت و درمان، تداوم مراقبت و ارائه ی مراقبتهای بهداشتی و درمانی جایگزین تغییر کرده است. این تغییرات متمرکز بر نیاز مددجویان و ارتقای مداوم کیفیت ارائه ی خدمات به آنهاست. علاوه بر این، الگوهای مراقبتی از بیماران نیز از الگوهای زیست پزشکی به سمت مراقبت کل نگر از عناوینی هم چون تغییر نقش، پرستاری جدید، مراقبت بیمارمحور و مراقبت متمرکز بر نیازهای روانی و اجتماعی بیماران استفاده کردهاند(۱۱، ۱۵).

رویکردها در توسعهی نقش پرستار

با توجه به نتایج این مرور، دو رویکرد Extension و Expansion در توسعهی نقش پرستاران مطرح بوده است. (از آنجاییکه واژهگزینی مناسب، کاری تخصصی و در حوزهی اختیارات فرهنگستان زبان و نیازمند تحلیل معنایی واژه در دو زبان فارسی و انگلیسی است، در این مقاله از ترجمهی این واژهها خودداری شده است). این دو اصطلاح مکرراً بهجای هم و متناقض با هم استفاده شدهاند(۱۶). با اینکه در سالهای اخیر این دو موضوع بهصورت ویژه موشکافی شدهاند، ارائهی تعاریف روشن برای آنها کمی دشوار است(۱۷). در این مقاله به تعاریف متداول تر و توضیحات اجمالی این دو رویکرد اشاره می شود. حساس تامين ميكند (١٧).

یر ستاری

مطرح شدن ردهبندی و ترکیب مهارتی کارکنان در

توسعهی نقش پرستار در بستر کمبود نیروی انسانی مسیر

خود را طی کرده است. امروزه، اکثر کشورهای توسعهیافته و

درحال توسعه، کمبود منابع انسانی را در حوزهی مراقبت

تجربه میکنند. در آمریکا پیشبینی شده که کمبود پرستار تا

سال ۲۰۲۵ به ۵۰۰ هزار نفر و کمبود پزشک تا سال ۲۰۲۰ به

۲۰۰ هزار نفر برسد. این کمبودها تحت تأثیر عواملی همچون

گرایش های اجتماعی نسبت به کاهش ساعات کاری،

سالخوردگی نیروی کار و بازنشستگیهای پیش از موعد

است(۲۲). از طرفی، گسترش دامنهی عملکرد پرستاری نیز به نوبهی خود موجب تشدید کمبود پرستار شده و در نتیجه،

جایگزینی پرستار ماهر و موقعیت پرستار متخصص بالینی با

كاركناني كه كمتر واجد شرايط هستند؛ اتفاق افتاده است(٢٣).

این جایگزینی در قالب تنظیمات ترکیب مهارت انجام شده

است.تنظیمات ترکیب مهارت که به آن ترکیب کارکنان^۳ نیز

گفته میشود؛ مؤلفهای از برنامهریزی منابع انسانی در حوزهی

سلامت برای دستیابی به قابل انعطافترین و مقرون به

صرفهترین روش استفاده از کارکنان است(۲۴). رایجترین

دلیل کاربرد ترکیب مهارت، مسائل مالی است. از آنجایی که

بیشترین نیروی کار در بیمارستانها پرستاران دارای پروانهی

کار^٤ هستند؛ پر هزینه بودن بهکارگیری آنها باعث شکلگیری

نحوهی اجرای ترکیب مهارت در کشورهای مختلف

یکسان نیست. مدل ترکیبی میتواند شامل کلیهی پرستاران

دارای یروانهی کار از جمله پرستاران متخصص بالینی° باشد.

مدلهای دیگری نیز وجود دارند. بهعنوان مثال، ترکیبی از

Role Extension مربوط به حرکت در قلمرو پزشکی و وظایف سنتی پزشکان است. این وظایف اضافه شده به نقش پرستاری، منحصر به دامنهی فعالیت پزشکان بوده و در آموزش پایهی پرستاری در نظر گرفته نشده بودند. در کشورهای توسعه یافته بهدنبال تقاضای کاهش ساعات کاری پزشکان تازه کار، فرصتی برای تغییر و پیشرفت عملکرد پرستاران ایجاد شد. مراجع حرفهای در این کشورها در صدد برآمدند تا با هدف بهبود مراقبت از بیماران و تقویت استقلال و افزایش مسؤولیت تصمیم گیری فردی پرستاران در بالین اقدام کنند. در واقع، کاهش ساعات کاری پزشکان و اقدام کنند. در واقع، کاهش ساعات کاری پزشکان و فراهم کرد(۱۷).

Role Expansion بر انبساط نقش پرستار در درون مرزهای آموزش پرستاری، تئوری و عمل دلالت دارد(۱۸). مطالعات گزارش کردهاند که پس از اینکه نقشهای توسعهیافته با رویکرد Extension بهدلیل محدودیتهای آشکارشان در بالین، به رسمیت شناخته نشدند؛ برخی از محققان به منسوخ شدن آن اذعان كردند. آنها به اصول جایگزینی اشاره کردند که در بالین منجر به افزایش استقلال و عدم وابستگی پرستاران میشود(۱۹، ۲۰). Wright معتقد است که توسعهی نقش مبتنی بر ارزش های متبادل است و نبايد استفاده از وظايف پزشكى بهعنوان وضعيت ارتقاى پرستاری در نظر گرفته شود. Role Expansion بهمعنای بسط دادن به فعالیتهای پرستاری است؛ آنگونه که مراقبت را منحصربه هرفرد، مؤثر و کلنگر میکند و از این طریق استقلال پرستار را افزایش میدهد(۲۱). در این رویکرد اجرای وظایف توسعه داده شده بهصورت تلویحی به نقش پرستاری اضافه شدهاند و در واقع فرصتی را برای تصمیمگیری مسؤولانهی پرستاران و پاسخگویی در قبال عملکردی پویا و

_ى

ترکیب کارکنان شده است (۲۵).

¹ Enlargement

² Skill Mix

³ Staff Mix

⁴ Registered nurse

⁵ Clinical Nurse Specialist (CNS)

مهارتی کارکنان به کار برده شده است. جدول یک انواع نقشها و ردهبندی کارکنان پرستاری را در کشور آمریکا نشان میدهد. در این کشور توسعهی نقش پرستار از سال ۱۹۶۰ آغاز شده است (۲۶). پرستاران دارای پروانهیکار یا ردههای دیگری از کارکنان بدون مجوز (مثل دستیاران بخش، کمک پرستاران و دستیاران مراقبت شخصی) (۲۳) که مربوط به کشور استرالیاست. در کشورهای دیگر نیز عناوین مختلف و متنوعی برای ردههای

آمادگی مقدماتی	محل بکارگیری	شرح وظايف	عنوان	رديف
اتمام دوره CNA که توسط برخی از	بیمارستان، مراقبتهای طولانیمدت،	تامین مراقبتهایی مثل کمک به وعدههای غذایی، حمام		١
دبيرستانها، مراكز VOC-Edو كالج-	مراقبت در منزل، موقعیتهای سرپایی	کردن، تمرینات، گرفتن و ثبت علائم حیاتی، وزن و		
های محلی ارائه میشود؛		مشاهدات دیگر، آماده کردن بیماران برای ویزیت، کسب	Certified Nursing	
قبول شدن در امتحان کتبی، مجوز		اطمینان از اجرای درمان و مراقبتهای مورد نیاز بیماران	Assistant (CNA)	
آنها توسط دولت صادر میشود		توسط پزشکان، پرستاران بالینی، دستیار پزشک.		
		تحت هدایت RN یا پزشک کار میکنند		
اتمام دوره approved Licensed	بیمارستان، مراقبتهای طولانیمدت،	ارائه مراقبت مستقیم به بیماران، جمع آوری دادهها برای	Licensed Practical Nurse (LPN)	۲
Practical Nurse (۲۱–۱۸ ماه) ؛	مراقبت در منزل، موقعیتهای سرپایی	ارزیابی. شرکت در برنامه ریزی، ارائه و ارزیابی مراقبت،		
قبول شدن در امتحان -LPN		اداره دارو، اجرای درمان.		
NCLEX		تحت هدایت RN یا پزشک کار میکنند		
اتمام دوره کاردانی یا لیسانس	بيمارستان، مراقبت طولانیمدت،	ارتقای بهداشت و سلامت. ارائهی مراقبت مستقیم به		٣
پرستاری؛ قبولی در امتحان -RN	مراقبت در منزل، مراقبت سرپایی،	بیماران، مدیریت مراقبت پیچیدهی بیمار، رسیدگی و نظارت		
NCLEX	بهداشت جامعه، مدارس، مديريت	بر دیگر مراقبان ، ارائه آموزش به بیماران و خانواده،	Registered Nurse (RN)	
	کیس، تدریس، تحقیق، و بسیاری از	همکاری با حرفههای دیگر در برنامهریزی، ارائه و ارزیابی		
	سیستمها و مراکز مراقبتی دیگر	مراقبت. رهبری تیم حرفهای مراقبت		
معمولا لیسانس پرستاری، اگر چه با	در ایالت واشنگتن، یک گروه بهداشت	تمرکز بر جامعه و پرستاری بهداشت جامعه، تامین مراقبت		۴
توجه به نیاز هر موقعیت متفاوت است	عمومی محلی برای هر شهرستان	برای جمعیتهای آسیب ذیر و گروههای در معرض خطر،	Public Health Nurse	
	وجود دارد	ارزیابی روند سلامت و عوامل خطر جمعیت و کمک به		
		تعیین اولویت برای جوامع هدف، مدیریت نظارت بر		
		بیماری ها و تجزیه و تحلیل دادهها		
RN با مدرک کارشناسیارشد و دکترا.	مراقبت سرپایی و درمانگاه مراقبت	ارائه خدمات بهداشتی و درمانی با کیفیت بالا مشابه پزشک،	Advanced Registered Nurse Practitioner (ARNP)	۵
معمولا مجوز أنها در بخش تخصصي	اورژانس،گروه مستقل یا با پزشک،	تشخیص و درمان طیف گستردهای از مشکلات سلامتی.		
سازمانهای ملی و توسط دولت صادر	بیمارستان،ها، بخش اورژانس، مراقبت	ARNPs علاوه بر مراقبتهای بالینی بر ارتقای سلامت،		
مىشود	بلندمدت	پیشگیری از بیماری، آموزش بهداشت و مشاوره تمرکز		
		دارند ARNPs ممكن است ارائعدهندگان مراقبت اوليه،		
		پرستار متخصص بالینی، پرستار متخصص بیهوشی، یا		
		پرستارمامای دارای مجوز باشند		
معمولا RN با مدرک کارشناسیارشد	در بیمارستان	هماهنگ کردن مراقبت برای گروههای متمایز بیماران، کار با	Clinical Nurse Leader (CNL)	۶
		کارکنانی که از این بیماران مراقبت میکنند، تامین مراقبت		
		مستقیم و ارزیابی نتایج مراقبت		
RN با مدرک کارشناسیارشد در یک	بیمارستان، مراقبتهای سرپایی، خانه	ارائه آموزش به کارکنان و بیماران / خانواده،	Clinical Nurse Specialist (CNS)	٧
حوزهی خاص بالینی؛ اخذ گواهینامهی	بهداشت و دیگر مراکز	ممکن است مشاوره داده و یا بر مراقبت گروههای با		
تخصصي		نیازهای بالینی خاص نظارت کند		
RN با مدرک کارشناسیارشد در	بيمارستان، مراقبتهاي سرپايي و	مدیریت نیازهای بیماران بیهوش قبل، حین و بعد از عمل	Nurse Anesthetist (Certified Registered Nurse Anesthetist, CRNA)	٨
پرستاری بیهوشی؛ اخذ گواهینامهی	مراکز جراحی سرپایی، کلینیک درد،	جراحی و یا زایمان		
تخصصی	مطب پزشک			

جدول ۱) نقش های توسعهیافته و ردهبندی پرستاری در آمریکا

RN با مدرک کارشناسیارشد در	بیمارستانها، زایشگاه، مراقبت سرپایی،	تامین مراقبتهای بهداشتی اولیه برای زنان، از جمله		٩
مامایی یا DNP؛ اخذ گواهینامه از	منزل مددجويان	مراقبتهای دوران بارداری و زایمان، پس از تولد، تست-		
American Midwifery		های تخصصی بیماریهای زنان، مراقبت از نوزاد، کمک به	Nurse Midwife	
Certification Board		تصميم در مورد تنظيم خانواده، مراقبت قبل و حين	(Certified Nurse Midwife, CNM)	
		حاملگی، مدیریت یائسگی و مشاوره در حفظ سلامت و	,,	
		پیشگیری از بیماریها		
RN با حداقل مدرک کارشناسیارشد،	همه سازمانهای بهداشت و درمان	شرکت در سیاستگذاری، برنامهریزی استراتژیک، اجرای	Chief Nurse Executive or Chief Nursing Officer (CNE/CNO)	۱.
با تاکید بر رهبری در بهداشت و		طرح، ارزشیابی مراقبت و عملیات کلی به عنوان یک عضو		
درمان (آمادگی و آموزش موردنیاز با		از تیم رهبری ارشد سازمان. پاسخگو بودن در قبال کیفیت		
توجه به نقش و موسسه متفاوت		مراقبت ارائه شده به بیماران، استخدام و ابقای کارکنان،		
است)		عملکرد مالی، توسعه حرفهای، و اغلب بهعنوان رابط با		
		جامعه به نمایندگی از سازمان		
RN با کارشناسیارشد و دکترا	انجمنها و كالجها، دانشگاهها، آژانس-	در دانشکدههای پرستاری: ارائهی کلاس درس و آموزش	Nurse Educator	11
(آموزش موردنیاز با سطح برنامههای	های بالینی	بالینی، طراحی برنامه درسی، آموزش و مشاوره و ارزشیابی		
آموزشی و هر مرکز متفاوت است)		دانشجویان، ارزشیابی اثربخشی برنامهی پرستاری		
		در مراکز بالینی ِ ارائهی آموزش به کارکنان، توسعه منابع و		
		سیاستهای بالینی		
RN با تجربهی بالینی و معمولا با	همه مراکزی که در آن پرستاران با	رهبری کارکنان در مراقبت از بیماران در یک بخش،		١٢
آموزش پیشرفته (آمادگی و آموزش	بیماران و خانوادهی آنها کار می کنند	خدمات بالینی، یا مرکز.	Nurse Manager	
موردنیاز با توجه به نقش و موسسات		مسئول کیفیت مراقبت، خدمات، عملکرد مالی و توسعه و		
مختلف متفاوت است).		ابقای کارکنان		

توضیح: ترجمهی عناوین ردهها به دلیل پیشگیری از هر گونه شبهه و اختلاف نظر در مشابهت و مطابقت ردههای پیشنهادی در عرصه حرفها*ی* کشور انجام نشده است.

غفلت از ضرورت اجرای پرستاری اولیه ا توسط

پرستاران:

از بین رفتن مرزهای بین دو حرفه با رویکردی از توسعهی نقش پرستاری که باعث ورود به حوزهی نقشهای سنتی پزشکی شده است، این بیم را ایجاد کرده که ارزش واقعی پرستاری اولیه که از آن بهعنوان پرستاری اساسی نیز نام برده شده، درک نشود (۱۸). نتایج مطالعهای نشان داد که توسعهی نقش پرستاران در واقع مستلزم کناره گیری از جنبههای معینی از نقش پرستاری است و شرکتکنندگان در این مطالعه دو موضوع قابل توجه را مطرح کردند: از دست دادن مراقبت و تماس با بیمار بهدلیل دور شدن از بالین بیمار و همچنین توسعهی نقش به ازای جذب وظایف پزشکان که بسیاری از پرستاران دیگر مایل به انجام آن نبودند، چرا که این محققان در کشورهایی که توسعه ینقش و به تبع آن ردهبندی و ترکیب مهارتی در پرستاری را از سالها پیش تجربه کردهاند؛ نظرات و دیدگاههای متنوعی را در مطالعات منتشرشده بیان کردهاند. در مطالعهای گزارش شده است که توسعه ینقشهای جدید و پیشرفته برای پرستاران در شرایطی که کمبود پزشک وجود دارد، در گستره یدسترسی بیماران به مراقبت، کاهش زمان انتظار و در نتیجه رضایت بالاتر بهدلیل صرف زمان بیشتر پرستار با آنها مؤثر بوده و البته هزینههای بیمار نیز بهدلیل واگذاری وظایف پزشکان با قیمت پایین تر به پرستاران، کاهش یافته است(۱۳). اما با این وجود، مطالعات متعددی چالشهای توسعه ینقش را از ابعاد مختلف مورد بحث قرار دادهاند که به موارد آن به استناد

ىحث

¹ Primary Nursing

تغییر نقش برای آنان بهمعنای کنارهگیری از چیزهایی بوده که برای آنها معنای پرستاری و احساس رضایت از انجام آن را بهدنبال داشته است (۸).

دغدغههای قانونی مربوط به نقشهای جدید:

در سیستمهایی که توسعهی نقش به اجرا گذاشته شده، مسائل قانونی، آموزشی و پاسخگویی مرتبط با تغییر نقش نامشخص بوده است. چنین عدم قطعیتی میتواند منجر به تنش و تشدید تعارضات بین حرفهای شود(۱۷). نتایج مطالعهای در زمینهی نگرش پرستاران در مورد توسعهی نقش نشان داد که علی رغم نظر مثبت پرستاران نسبت به آن، نگرانی از عدم شفافیت در مورد پاسخگویی قانونی بین پرستار و پزشک وجود دارد. در این مطالعه نگرانی پرستاران از دعاوی قضایی، امکان استثمار توسط پزشکان و احساس بهاندازهی کافی آماده نبودن برای توسعهی نقش گزارش شده است(۱۸). با توجه به این گزارشها این جنبه از توسعهی نقش نیازمند پیش بینی تمهیدات ویژه در حوزهی مسؤولیتهای قانونی است.

ابهام در درک و پذیرش نقشهای جدید:

تعدد نقش های جدید پرستاری منجر به سردرگمی های زیادی در ذهن ذینفعان مراقبت های بهداشتی، کارفرمایان، پرستاران بالینی و آموزشی شده است. این ابهامات در مورد معنا، دامنهی عمل، کسب آمادگی و انتظارات از این نقش هاست. طبق مطالعهای در انگلستان، متعاقب توسعهی دامنهی فعالیت های حرفهای از سال ۱۹۹۲، عملکرد پرستاری متنوعتر از قبل شده و مرزهای درون حرفهای و بینرشتهای، بهطور فزایندهای مبهم شدهاند، به این دلیل که این نقش ها در انواع موقعیت های بالینی، با درک کم و عدم اجماع دربارهی ماهیت و یا تفاوت بین آن ها اجرا شدهاند (۲۷). یک مطالعه نیز با رویکرد تئوری زمینهای در مورد درک پرستاران از تغییر

نقش شان، منجر به تولید نظریهی «آشفتگی ارزش» در خدمات بهداشتی شد. سه ارزش شخصی، حرفهای و سازمانی در این مطالعه مفهومسازی شد. نتایج نشان داد که پرستاران تعارض بالقوهای بین ارزش های حرفهای ناشی از توسعهی نقش تجربه کردهاند. همچنین، تعارض از نظر ارزش های شخصی بهدلیل از دست دادن تعامل با بیمار و تعارض از نظر ارزش -های سازمانی با توجه به مشکلات مربوط به مبتنی بر هزینه -اثربخش بودن کار هرروزهی پرستار و ترکیب نیروی کار را اظهار کردهاند. در این مطالعه تأکید شده است که این تعارض نقش می تواند منجر به ابهام نقش پرستاری شود(۸).

چالشهای مرتبط با ردهبندی کارکنان و ترکیب مهارت: ضرورت استفاده از كاركنان با مهارت پايين تر بهدلايل متعددی مطرح شده است؛ همچون توسعهی نقش پرستاران على رغم كمبودي كه وجود داشته، افزايش حجم كار پرستار بهدنبال كاهش طول اقامت بيماران حاد و نياز به انجام مداخلات پیچیده و رژیمهای درمانی در دورهی زمانی کوتاهتر. اما مطالعهای در استرالیا گزارش کرد که دادهای برای حمایت از این ادعا وجود ندارد (۲۳). اجرای ترکیب مهارت در مطالعات مرتبط مورد نقد و بررسی قرار گرفته است. طرفداران چندمهارته شدن پرستاری استدلال میکنند که اگر کارکنان با مهارت پایینتر نه تنها مراقبتهای اولیهی پرستاری (مثل نظافت، تعویض لباس، راه بردن بیمار و ...)، بلکه در صورت داشتن دستور، فعالیتها و وظایف پیچیدهتر را هم تحت هدایت یک پرستار دارای پروانهی کار انجام دهند؛ از این طریق پرستاران دارای پروانهی کار وقت بیشتری برای صرف در مراقبت مستقیم بیماران خواهند داشت(۲۸). ضمن اینکه گزارش شده است که در حال حاضر دامنهی کار این کارکنان ممکن است شامل وظایفی شده باشد که زمانی در انحصار کارکنان واجد شرایط پرستاری بوده است(مثل

پانسمان زخم، فیزیوتراپی و اداره ی دارو). منتقدین به این وضعیت معتقدند که اگر کارکنان با مهارت کمتر وظایف روتین پیچیدهتر را نیز به عهده بگیرند، آزاد شدن وقت پرستاران دارای پروانه ی کار و صرف زمان بیشتر برای مراقبت مستقیم از بیماران، در حد تئوری باقی خواهد ماند و درعمل، آنها زمان زیادی را صرف ارتباطات، مدیریت مطالعه ی در انگلیس نیز تأکید کرده است که دیدگاههای پرستاران بالینی تعیین میکند که آیا این شعارها با واقعیت منطبق هستند یا خیر؛ چراکه آنها بیشترین تأثیر این تصمیمات را در بالین تجربه میکنند. واقعیت تنها توسط کسانی که درگیر آن هستند، تجربه میشود. به همین دلیل مرزبندی نقش پرستاران بالینی باشد و آنها از این طریق صاحبان پرشنهادات پرستاران بالینی باشد و آنها از این طریق صاحبان

ضرورت پایش تاثیر تغییرات بر کیفیت مراقبتهای ارائه شده به بیماران:

شایسته است که هر تخصیص کار و چیدمان نیروهای واجد شرایط و بدون شرایط، مبتنی بر شواهد باشد و صرفاً چگونگی در دسترس بودن کارکنان، هزینهها یا میزان تقاضا برای خدمات در نظر گرفته نشود. در مرور سیستماتیکی از شواهد در مورد مزایا و مشکلات استفاده از ترکیب مهارت در پرستاری، سهم نتایج آن برای بیمار، کارکنان و سازمان متفاوت گزارش شده است. به عبارت دیگر، ممکن است در برخی موقعیتها بیش ترین مزیت آن متوجه سازمان باشد. این شواهد نشان دادهاند که ترکیب و رده بندی کارکنان را نمی توان به طور جدا از بافت و زمینه ای که کارکنان در آن مشغول به کارند، پیشنهاد کرد (۲۲). در همین رابطه لازم به ذکر است،

از سال ۱۹۹۰ که ساماندهی مجدد نیروی کار و چیدمان مجدد آنها در آمریکا رایج شد؛ انجمن پرستاری آمریکا ضمن ارزشیابی کارکنان پرستاری، ارتباط بین چیدمان و تعداد کادر پرستاری و برآو بیمار را بهعنوان یکی از شاخصهای حساس پرستاری معرفی کرد. این شاخصها ابزار ارزشمندی برای تعیین کیفیت مراقبتهای پرستاری و راهنمای شروع فعالیتهای بهبود کیفیت در مؤسسات ارائهدهندهی مراقبتهای حاد بودهاند و توسط پایگاه دادهی ملی شاخصهای کیفیت پرستاری^۱ جمع آوری می شوند.

این موسسه اطلاعات را از بیش از ۹۰۰ موسسه در سطح بینالمللی دریافت کرده و هر چهار ماه یکبار گزارشهای دریافتی در زمینهی وضعیت کیفیت نیروی انسانی پرستاری و برآیند بیمار در بیمارستانها را منتشر میکند(۲۹).

توسعهی نقش و رده بندی پرستاری در ایران:

توسعهی نقش پرستار در ایران پیشرفت قابل توجهی نداشته است. نقش پرستار محدود به ارائهی خدمات مراقبتی در مراکز درمانی است؛ در حالیکه پرستاران میتوانند از پس ایفای نقش در زمینههای مختلف بهداشتی و درمانی بر بیایند. در آموزش عالی اگرچه دانشجویان پرستاری میتوانند در سطوح کارشناسی تا دکترا تحصیل کنند اما در عمل و در ارائهی خدمات مراقبتی تفاوتی در پروانهی کار پرستاری بین این سطوح وجود ندارد. مدرک تحصیلی کارشناسی به طور اتوماتیک به عنوان پروانه کار محسوب میشود و فارغ-اترماتیک به عنوان پروانه کار محسوب میشود و فارغ-اترماتیک دهاند واجد شرایط کار در هر بخش بیمارستانی هستند. هدف برنامههای آموزشی مقطع کارشناسیارشد نیز اگرچه آماده کردن پرستاران برای ایفای نقش به عنوان مربی

¹ NDNQI (National Database of Nursing Quality Indicators)

پرستاری، هدایت تحقیقات بالینی و مدیریت ارائهی مراقبتهای درمانی است اما با تکمیل ظرفیت دانشگاهها بسیاری از پرستاران با مدرک کارشناسیارشد نیز به ایفای نقش مراقبتی در بالین مشغولند (۳۰). برای این گروه و حتی برای فارغ التحصیلان مقطع دکترا نقش جدیدی در محیط بالینی تعریف نشده است. با اینحال، تنوع گرایشهای تحصیلی در مقطع کارشناسی ارشد با رویکرد تخصصی سازی در حال افزایش است.

در ایران کمبود نیروی پرستاری در مجامع حرفهای بسیار مورد بحث بوده است و همچون سایر کشورها موجب مطرح شدن واگذاری کارهای اولیهی پرستاری به ردههای پایینتر شده است؛ با این تفاوت که در کشورهای پیشرو این رویکرد با توسعهی نقش پرستار و در پاسخ به کمبود نیروی ناشی از آن رخ داده است. ردههای شغلی دایر در سیستم مراقبتی بیمارستانهای ایران شامل پرستار، بهیار و کمک بهیار است(۳۰). از آنجایی که در گذشته بین پرستار کارشناس و بهیار تفکیک نقشی در بیمارستانها وجود نداشته است، تربیت نیروهای کمک پرستاری در آموزشگاههای غیرانتفاعی مورد بحث و نگرانی واقع شده است. منتقدان معتقدند که در صورت سپردن وظایف پرستاری به این رده با توجیه کمبود نیروی پرستار، صدمات جبران ناپذیری بر کیفیت مراقبت ارائه شده به بیماران و هویت حرفهای پرستاری وارد خواهد شد. از طرفی، برآورد نیروی موردنیاز بر اساس آمار جامع و مبتنی بر شواهد دقیق نیست و پایش کیفیت مراقبتها نیز بهصورت فراگیر و سازمانیافته انجام نمی شود. بنابراین، تاثیر هر اقدام و تغییر در سیستم پرستاری بر کیفیت مراقبتهای ارائه شده به بيماران قابل تشخيص نيست.

بحثها، نگرانیها و مشکلاتی که به استناد مطالعات منتشرشده، متعاقب توسعهی نقش و ردهبندی کارکنان در

حوزهی پرستاری کشورهای جهان رخ داده است، نشان میدهد که ارائهی راهحلهای مقطعی بدون در نظر گرفتن تبعات آن، خارج از مختصات عملکرد حرفهای است. چرا که عوارض بالقوهی هر یک از تغییرات، بر کلیت هویت حرفهای مؤثرند و همهی ابعاد آن باید باهم در نظر گرفته شوند(از قبیل کیفیت خدمات پرستاری ارائهشده به بیماران و رضایت و امنیت ایشان، انگیزه و رضایت شغلی پرستاران، تصویر عمومی پرستار در بین رشتههای حوزهی سلامت و در جامعه، رعایت استانداردهای آموزشی و حرفهای، فراهمآوری زیرساختهای توسعهی حرفه و بسیاری دیگر).

نتيجهگيري

اطلاعات ارائهشده در این مطالعهی مروری نشان میدهد که کشورهای توسعهیافته نیز درزمینهی توسعهی نقش در پرستاری و به تبع آن ردهبندی مهارت، چالش های متعددی را تجربه کردهاند. لذا توجه به این نکته بسیار ضروری است که بر خلاف آنها در کشور ما زیرساختهایی همچون صدور مجوز صلاحیت حرفهای برای حفظ جایگاه پرستاران واجد تحصيلات آكادميک در بالين وجود ندارد. همچنين، تصمیم گیری بر مبنای دادههای فراگیر از پایش تأثیر تغییرات انجامشده بر کیفیت مراقبتها فراهم نیست. بنابراین از نظر اخلاقی، اتخاذ تصمیم در مورد اجرای هر نوع تغییری در حرفهی پرستاری مطابق با الگوی سایر کشورها (با زمینهی کاری و فرهنگ سازمانی بسیار متفاوت)، باید بسیار دوراندیشانه و با اتخاذ تمهیدات لازم، طی برنامهای جامع و با در نظر گرفتن همهی ابعاد حرفهای انجام پذیرد. گزارش نتایج تجربیات کشورهای دیگر در این مرور نشان داد که ترکیب مهارتی کارکنان اگرچه در بهبود اثربخشی سازمانی (بهمعنای عام) نقش دارد، اما نوشدارو برای تمام مشکلات سازمانی حوزهی سلامت نیست. نکتهای بسیار بااهمیت که نباید از آن

اثربخش و خدمات بیمارمحور، بستگی بهوجود تعداد کافی پرسنل باانگیزه و بهاندازهی کافی ماهر دارد که همواره

غافل شد این است که کمیت و کیفیت کارکنان حوزهی سلامت باید باهم در نظر گرفته شوند؛ چراکه توانایی سیستمهای مراقبتی برای ارائهی مراقبت ایمن، باکیفیت بالا، 🧼 درصدد بهینهسازی دانش و عملکرد خود باشند.

منابع

1- Alizadeh M, Yamani N, Taleghani F, Changiz T. Determining the Professional Tasks of Family Nurses through the Viewpoints of Nurses, Families, Physicians, and Managers. Iranian Journal of Medical Education 2011; 10(5): 707-18. [In Persian]

2- Nikpeyma N, Ashktorab T. Nurses' views about factors affecting the professional roles. Journal of Health Promotion Management 2012; 1(3): 73-84. [In Persian]

3- Reference standards of nursing care. Tehran: Council of Nursing, Islamic Republic of Iran. [In

Persian]

4- Zokaie Yazdi S, Mosayyeb Moradi J, Mehran A. Perspective of the nursing staff at hospitals affiliated to the Tehran University of Medical Sciences on the roles and activities of the nurses. Hayat 2002; 8(3): 22-32. [In Persian]

5- Khezerloo S, Salehmoghaddam A, Mazloom SR. Assessment of Nurses Professional Roles in Hospitals Affiliated to Mashhad University of Medical Sciences. Hakim Research Journal 2012; 15(4): 346-51. [In Persian]

6- Ebadi A, Khalili R. Nursing Staff Shortage in Iran: A Serious Challenge. Hayat 2014; 20(1): 1-5. [In Persian]

7- Rangriz H, Moosavi SZ. General health policies and the effect of the shortage of nurses in Iranian hospitals. A system dynamics approach. Journal of the macro and strategic

policies 2014; 2 (7): 43 - 64.

8- Pearcey P. Shifting roles in nursing - does role extension require role abdication? J Clin Nurs 2008; 17(10): 1320-6.

9- Salsali M TF, Barimzadeh M., editor. Salsali M, Taleghani Z. Philosophy, Science & nursing Theory. Tehran: Boshra; 2004. [In Persian]

10- Paniagua H. The scope of advanced practice: action potential for practice nurses. Br J Nurs. 1995; 4(5): 269-74.

11- Thomas E. Decimation by delegation: Nursing Standard. 1993; 7(50): 48-9.

12- Dodds F. First class nurses--or second class

doctors? Br J Theatre Nurs 1991; 1(9): 6-8.

13- Delamaire M, Lafortune G. Nurses in advanced roles: a description and evaluation of experiences in 12 developed countries. Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD) Health Working Papers, No. 54. OECD Publishing. http://dx. doi. org/10; 2010 (accessed on: 2015)

14- Masters K. Role development in professional nursing practice. Burlington: Jones & Bartlett Publisher; 2015.

15- Salvage J. The new nursing: empowering patients or empowering nurses. Policy issues in nursing. Milton Keynes: Open University Press; 1992, p. 9-23.

16- Mitchinson S. Changes in the roles and responsibilities of nurses. Prof Nurse 1996; 11(11): 734-6.

17- Bowler S, Mallik M. Role extension or expansion: a qualitative investigation of the perceptions of senior medical and nursing staff in an adult intensive care unit. Intensive Crit Care Nurs 1998; 14(1): 11-20.

18- Magennis C, Slevin E, Cunningham J. Nurses' attitudes to the extension and expansion of their clinical roles. Nurs Stand 1999; 13(51): 32-6.

19- Castledine G. Nurses should welcome a wider scope of practice. Br J Nurs 1993; 2(13): 686-7.

20- Rieu S. Error and trial: the extended role dilemma. Br J Nurs 1993; 3(4): 168-9.

21- Wright SG. The role of the nurse: extended or expanded? Nurs Stand 1995; 9(33): 25-9.

22- Dubois CA, Singh D. From staff-mix to skill-mix and beyond: towards a systemic approach to health workforce management. Hum Resour Health 2009; 7(1): 87.

23- Roche M, Merrick ET, Wise W, Duffield C, Forbes J, Fallon A. Nursing skill mix and nursing time: the roles of registered nurses and clinical nurse specialists. Aust J Adv Nurs. 2005; 23(2): 14-21.

24- Lookinland S, Tiedeman ME Crosson AET.

Nontraditional models of care delivery: have they solved the problems? J Nurs Adm 2005; 35(2):

74-80.

۵٩

25- O'Brien-Pallas L, Irvine D, Peereboom E, Murray M. Measuring nursing workload: understanding the variability. Nurs Econ 1997;15(4):171-82.

26- Roles in Nursing. Washington Center for Nursing. http://www.wcnursing.org/nursingpractice/roles-in-nursing/ (accessed on: 2015)

27- Daly WM, Carnwell R. Nursing roles and levels of practice: a framework for differentiating between elementary, specialist and advancing nursing practice. J Clin Nurs 2003; 12(2): 158-67.

28- Roche M, Merrick ET, Wise W, Duffield C, Forbes J, Fallon A. Nursing skill mix and nursing time: the roles of registered nurses and clinical nurse specialists. Aust J Adv Nurs 2005; 23(2): 14-21.

29- Isis M. The national database of nursing quality indicators (NDNQI). Online J Issues Nurs 2007; 12(3): 7.

30- Khomeiran RT, Deans C. Nursing education in Iran: Past, present, and future. Nurse Educ Today 2007; 27(7):708-14.

A review of the evolution and challenges in nursing role development

Shamsa Ahmadian¹, Jamileh Mokhtari Noori^{*2}

¹PhD Candidate in Nursing, Baghiyatallah Universuity of Medical Sciences, Tehran, Iran. ²Associate Professor, School of Nursing, Baghiyatallah Universuity of Medical Sciences, Tehran, Iran.

Abstract

Nursing role development was created to response to the challenge of balancing supply and demand in healthcare system. The aim of this study is to examine the evolution in nursing role development and subsequent experience in dealing with the challenges in the world. In this study, electronic resources were searched till to 2015 by English keywords contain 'Role development' and 'Nursing role' in combination and individually. Data were extracted from articles that were more relevant. This study found two approaches regarding nursing role development. First, the role extension that relates to progressing in the field of medicine and the traditional functions of physicians, and the role expansion that implies any enlargement of the nurse's role within the boundaries of nursing education, theory and practice. In many countries that seek to expansion/extension of the nurses' role. However, despite the shortage that exist in nursing and also because of the increased workload of nurses, caused employment of workers with lower skills and in result multiple significantly challenges have been experienced. In our country, nursing role development has not

considerable progress. The current situation does not provide enough infrastructures such as the licensing professional qualification and data-based decision-making from monitoring the effect of changes on the quality of care. Therefore, decision-making about the implementation of any changes in the nursing profession and its role development, must be accomplished very prudential with regard to all aspects of the professional Ethics.

Keywords: Nursing roles, role development, ethical decision-making, professional ethics

^{*} Corresponding Author: Email: jamilmokhtari@yahoo.com